

АҚПАРАТТЫҚ ХАБАР

2019 жылғы 18 шілде

Микроқаржы ұйымдарының қызметтерін тұтынушылардың өтініштерін қарау қорытындысы бойынша 2019 жылғы екінші тоқсанда микроқаржы ұйымдарының әрекетінде анықталған бұзушылықтар туралы

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі 2019 жылғы екінші тоқсанның қорытындысы бойынша МҚҰ¹ микроқаржы ұйымдарының қызметтерін тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерінің бұзылуына мониторинг және талдау жүргізді.

Анықталған бұзушылықтардың қорытындысы бойынша МҚҰ қатысты 13 ықпал ету шарасы қолданылды, оның ішінде:

✓ **5 әкімшілік айыппұл, оның ішінде:**

- 4-еуі 2 242 000 теңге мөлшерінде айыппұл салу және өндіріп алу түрінде;

- 1-еуі әкімшілік құқық бұзушылық туралы ескерту беру;

✓ **8 шектеулі ықпал ету шарасы, оның ішінде:**

- 7-еуі жазбаша ұйғарым;

- 1-еуі жазбаша ескерту.

Жүргізілген талдау нәтижелері МҚҰ мынадай бұзушылықтардың орын алғанын көрсетті:

- кредиттік досьеде қарыз алушының жеке басын куәландыратын құжат көшірмесінің, микрокредит алуға берілген өтініште қарыз алушының міндеттемелерін орындауды қамтамасыз ету үшін ұсынылған мүлік туралы мәліметтердің болмауы;

- микрокредит беру туралы шарттың Қазақстан Республикасы заңнамасының² талаптарына сәйкес келмеуі;

- ішкі бақылау ережелерінің ҚР заңнамасының талаптарына сәйкес келмеуі;

- бухгалтерлік есепке алудың бухгалтерлік есепке алу және қаржылық есептілік туралы ҚР заңнамасында белгіленген талаптарды және бухгалтерлік есепке алу әдістерін (принциптерін) бұза отырып жүргізілуі, нәтижесінде қаржылық есептілік бұрмаланған;

- кепілге (жылжымайтын мүлікке) және оны іске асыруға нотариат куәландырған келісімнің болмауы;

- меншікті капиталдың ең төменгі мөлшері бойынша уәкілетті орган талаптарының сақталмауы;

- кредиттік бюроға ақпараттың уақтылы берілмеуі;

- ақпарат субъектісінің келісімінсіз кредит туралы есептің алынуы;

- Қазақстан Республикасы заңнамасының және уәкілетті органның нормативтік құқықтық актілерінің талаптарын сақтамау.

¹ Микроқаржы ұйымдары

² «Микроқаржы ұйымдары туралы» Қазақстан Республикасының Заңы

Микроқаржы ұйымдарының қызметтерін тұтынушылардың кейбір микроқаржы ұйымдарының қызметтерінің тиімділігі мен сапасын өз бетінше бағалауы және қарауы үшін Ұлттық Банк МҚҰ қолданылған шаралар туралы ақпаратты өзінің ресми интернет-ресурсына (www.nationalbank.kz) орналастырады.

Ұлттық Банк МҚҰ қазіргі және әлеуетті клиенттерінің қаржылық сауаттылығын арттыру және заңды құқықтары мен мүдделерінің бұзылуына жол бермеу мақсатында мынаны хабарлайды.

1. Микрокредит беру туралы шарттың мазмұнына қойылатын міндетті талаптарға қатысты.

Кодекстің³ 383-бабының 1-тармағына сәйкес шарт талаптар үшін оны жасасу кезінде қолданылып жүрген заңдармен белгіленген міндетті ережелерге (императивтік қалыптарға) сәйкес келуге тиіс.

МҚҰ туралы Заңның 4-бабының 3-тармағына сәйкес микрокредит беру туралы шарттың міндетті талаптарының тізбесі уәкілетті органның нормативтік құқықтық актісінде айқындалады.

Сонымен, Тізбенің⁴ 2-тармағына сәйкес Шарт талаптардың келісімдері бойынша айқындалған тиісті түрдегі шарттар, талаптар үшін Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген талаптарды, сондай-ақ мынадай міндетті талаптарды қамтиды:

- 1) шарттың жалпы талаптары;
- 2) қарыз алушының құқықтары;
- 3) микроқаржы ұйымының құқықтары;
- 4) микроқаржы ұйымының міндеттері;
- 5) микроқаржы ұйымы үшін шектеулер;
- 6) міндеттемелерді бұзғаны үшін талаптардың жауапкершілігі;
- 7) шарттың талаптарына өзгерістер енгізу тәртібі.

Кодекстің 388-бабының талаптарына сәйкес баспада жарияланатын шарттың үлгі ережелерін қоспағанда, Шарттың мәтіні А4 форматты парақта, қарпі – «Times New Roman» кемінде 12 өлшеммен, әдеттегі әріпаралық, бір жолдық жоларалық интервалдармен және шегіну абзацтарын қолдана отырып басылады.

Тізбенің 3-тармағына сәйкес Шарттың жалпы талаптары:

- 1) шарттың жасалған күнін;
- 2) микроқаржы ұйымының атауын және қарыз алушының (қосалқы қарыз алушының) - жеке тұлғаның тегін, атын және әкесінің атын (ол бар болса) немесе қарыз алушының (қосалқы қарыз алушының) - заңды тұлғаның атауын;
- 3) нысаналы микрокредит берілген кезде микрокредиттің мақсатын;
- 4) микрокредиттің сомасын;
- 5) микрокредиттің өтеу мерзімін;
- 6) шарт жасалған күнгі сыйақы мөлшерлемесінің жылдық пайызбен көрсетілген мөлшерін, сыйақының № 378 Қаулыға⁵ сәйкес есептелген жылдық тиімді мөлшерлемесінің (микрокредиттің нақты құнының) мөлшерін;

---

³ Қазақстан Республикасының Азаматтық Кодексі

⁴ Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2018 жылғы 29 қазандағы №264 қаулысы «Микрокредит беру туралы шарттың міндетті талаптарының тізбесі»

⁵ «Берілетін микрокредиттер бойынша сыйақының жылдық тиімді мөлшерлемесін есептеу қағидаларын бекіту туралы» ҚР ҰБ Басқармасының 24.12.12г. № 378 қаулысы

7) микрокредитті өтеу тәсілін (қолма-қол ақша, қолма-қол ақшасыз тәртіппен, біржолғы не бөліктермен);

8) микрокредитті өтеу әдісін: аннуитеттік немесе дифференциалды, не микрокредиттерді беру қағидаларына сәйкес басқа әдісті;

9) микрокредит бойынша берешекті өтеу кезектілігін;

10) негізгі борыштың уақтылы өтелмегені және сыйақының төленгені үшін тұрақсыздық айыбын (айыппұлды, өсімпұлды) есептеу тәртібін және мөлшерін;

11) микрокредитті берумен және қызмет көрсетумен байланысты алынуға тиіс комиссиялар мен өзге төлемдердің толық тізбесін, сондай-ақ олардың мөлшерлерін;

12) қарыз алушының шарт (ол болса) бойынша міндеттемелерді орындауын қамтамасыз етуді;

13) қарыз алушы шарт бойынша міндеттемелерін орындамаған не тиісінше орындамаған жағдайда микроқаржы ұйымы қабылдайтын шараларды;

14) шарттың қолданылу мерзімін;

15) микроқаржы ұйымының пошталық және электрондық мекенжайы туралы ақпаратты, сондай-ақ оның ресми интернет-ресурсы (ол болса) туралы деректерді;

16) микроқаржы ұйымы шарт бойынша құқықты (талап етуді) үшінші тұлғаға берген кезде Қазақстан Республикасының заңнамасында кредитордың қарыз алушымен шарт шеңберіндегі өзара қатынастарына қойылатын талаптар мен шектеулердің қарыз алушының құқық (талап ету) берілген үшінші тұлғамен құқықтық қатынастарына қолданылатынын көздейтін талапты қамтиды.

Тізбенің осы тармағының 1), 2), 3), 4), 5), 6), 7), 8), 9), 10), 11), 12), 13) және 14) тармақшаларында және 2-тармағының 6) тармақшасында көрсетілген талаптар шарттың бірінші бетінен бастап көрсетілген ретпен сипатталады.

МҚҰ-ның коллекторлық агенттікке сотқа дейін өндіріп алуға берешекті табыстау кезінде: біріншіден, берешекті өндіріп алу туралы сотқа шағыммен жүгінуге;

екіншіден, коллекторлық агенттікте жұмыста болған берешек кезеңінде есептелген сыйақы төлемін талап етуге, сондай-ақ көрсетілген кезеңде негізгі борыш пен сыйақыны уақтылы өтемегені үшін тұрақсыздық айыбын (айыппұлды, өсімпұлды) есептеуге құқығы жоқ екендігін атап өтеміз.

МҚҰ туралы заңның 4-бабының 4-1-тармағына сәйкес микроқаржы ұйымы микрокредит беру туралы шарт бойынша құқықты (талап етуді) үшінші тұлғаға берген кезде, қарыз алушының құқық (талап ету) берілген үшінші тұлғамен құқықтық қатынастарына Қазақстан Республикасының заңнамасында кредитордың қарыз алушымен микрокредит беру туралы шарт шеңберіндегі өзара қатынастарына қойылатын талаптар мен шектеулердің күші қолданылады.

Өзіне құқық (талап ету) берілген үшінші тұлғаның Қазақстан Республикасының заңнамасында кредитордың қарыз алушымен микрокредит беру туралы шарт шеңберіндегі өзара қатынастарына қойылатын талаптар мен шектеулерді бұзуы Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген жауаптылыққа алып келеді.

2. МҚҰ-ның микрокредит беру мен қызмет көрсетуге байланысты комиссия мен өзге де төлемдерді өндіріп алуына қатысты

Тізбенің 3-тармағының 11) тармақшасына сәйкес микрокредит беру туралы шарт микрокредит беру мен қызмет көрсетуге байланысты өндіріп алуға жататын комиссия мен өзге де төлемдердің толық тізбесін, сондай-ақ олардың мөлшерін қамтиды.

01.07.2016ж. СЖТМ есептеу кезінде ескерілетін, жеке тұлғаға берілген микрокредит беру мен қызмет көрсетуге байланысты Комиссия мен өзге де төлемдердің түбегейлі тізбесі⁶ қабылданды.

Осылайша, МҚҰ 01.07.2016ж. кейін жеке тұлғалармен жасалған микрокредит беру туралы шарт бойынша шарттарда Комиссия мен өзге де төлемдер тізбесінде көзделген комиссияларды ғана белгілеуге және өндіріп алуға құқылы.

3. Микрокредиттер бойынша СЖТМ шекті мөлшеріне қатысты

МҚҰ туралы заңның 5-бабына сәйкес микрокредитті бергені, оған қызмет көрсеткені және оны өтегені (қайтарғаны) үшін микроқаржы ұйымына төленуге жататын сыйақыны, олар бар болса - комиссиялық және өзге де төлемдерді қамтитын, қарыз алушының шығыстарын ескере отырып есептелетін, микрокредит бойынша анық, жылдық, тиімді, салыстырмалы түрде есептелген сыйақы мөлшерлемесі жылдық тиімді сыйақы мөлшерлемесі болып табылады.

Бұл ретте №377⁷ қаулыда СЖТМ шекті мөлшері бекітілген, ол микрокредит беру туралы шарт жасасқан күнгі сыйақы мөлшерлемесін өзгертудің және (немесе) микрокредит беру мен қызмет көрсетуге байланысты жаңа комиссиялар мен өзге де төлемдерді өзгертудің не енгізудің 56 (елу алты) пайызынан аспауы тиіс.

4. МҚҰ туралы заңда белгіленген шекті мөлшерден асатын сомаға микрокредит беруге қатысты

МҚҰ туралы заңның 3-бабына сәйкес микроқаржы ұйымы бір қарыз алушыға республикалық бюджет туралы заңда тиісті қаржы жылына белгіленген айлық есептік көрсеткіштің сегіз мың еселенген мөлшерінен аспайтын мөлшерде микрокредиттер береді.

«2017 - 2019 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы» Қазақстан Республикасының Заңында 2019 жылға арналған айлық есептік көрсеткіш 2 525 теңге мөлшерінде белгіленген.

Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың назарына:

Сіздің құқығыңыз бұзылған жағдайда, Сіз:

✓ Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкіне:

- 050000, Алматы қ., Әйтеке би к-сі, 67 мекенжайы бойынша жазбаша;

- құқықтық көмек алу үшін Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қоғамдық қабылдауына Алматы қ., Әйтеке би к-сі, 67 мекенжайы бойынша, анықтама үшін телефон нөмірлері: +7(727) 2788104 (ішкі нөмірлер 5571, 5573);

- Ұлттық Банктің Қоғамдық қабылдау бөлмесінің мобильді нұсқасы болып табылатын «ҚҰБ «Online» мобильдік қосымшасының «Қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғау» бөліміне (бұл мессенджерді AppStore және PlayMarket магазиндерінен мемлекеттік және орыс тілдерінде жүктеуге болады);

- Ұлттық Банктің филиалдарына (Ұлттық Банкінің www.nationalbank.kz сайтында, «Ұлттық Банк туралы» бөлімде, «ҚҰБ құрылымы» - «Филиалдар» шағын бөлімдерінде көрсетілген мекенжайлар бойынша) өтініш жасауға құқығыңыз бар.

✓ МҚҰ туралы заңның 9-1-бабының 4 және 5-тармақтарында көрсетілген тұлғамен келіспеушіліктерді шешу үшін жасалған микрокредит беру туралы шарт бойынша құқықты

⁶ «Жылдық тиімді сыйақы мөлшерлемесін есептеу кезінде ескерілетін, жеке тұлғаға берілген банктік қарыз және микрокредит беруге және оларға қызмет көрсетуге байланысты комиссиялар мен өзге де төлемдердің тізбесін бекіту туралы» Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі Басқармасының 2016 жылғы 30 мамырдағы № 134 қаулысы

⁷ «Сыйақының жылдық тиімді мөлшерлемесінің шекті мөлшерін бекіту туралы» ҚР ҰБ 2012 жылғы 24 желтоқсандағы № 377 Қаулысы

(талапты) берген жағдайда банк омбудсменіне өтініш жасауға құқығыңыз бар. Бұл құқық жеке тұлға болып табылатын қарыз алушыға қолданылады.

Банк омбудсменінің деректемелері:

050013, Алматы қ., Республика алаңы, 15, 237-офис. Телефондар: 7(727) 2500 344, 2500 322, 7 (707) 407 01 17, тел/факс: 7(727) 2500 344, e-mail: office@bank-ombudsman.kz, сайт: www.bank-ombudsman.kz.

Толығырақ ақпаратты мына телефон бойынша алуға болады:

+7 (727) 2704591 (ішкі нөмірлер 5556, 1452)

e-mail: press@nationalbank.kz